

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка

ЗАТВЕРДЖУЮ
Перший проректор
Глухівського НПУ
ім. О. Довженка
Марина ХРОЛЕНКО
ім'я, прізвище
« » 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА
виробничої психокорекційної і психоконсультативної практики

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність: 053 Психологія

Предметна спеціальність:

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Освітньо-професійна програма: «Психологія»

Статус: обов'язкова

Структурні підрозділи, відповідальні за реалізацію навчальної дисципліни: Навчально-науковий інститут педагогіки і психології

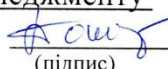
Кафедра: педагогіки, психології, соціальної роботи та менеджменту

Форма навчання	Курс	Семестр	Загальне навантаження		Кількість годин				Вид семестрового контролю	
			Європейські кредити	Години	Аудиторні заняття			Самостійна робота, в т.ч. ІРС	Залік	Іспит
					Всього	Лекції	Практичні заняття			
Денна	4	7	9	270					+	
Заочна	4	7	9	270					+	

Робочу програму складено на основі: Стандарту вищої освіти України першого (бакалаврського) рівня, галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053 Психологія (затвердженого та введеного в дію наказом Міністерством освіти і науки України від 24.04.2019 року № 565) та змін до Стандарту, затверджених наказами Міністерства освіти і науки України № 1583 від 29.12.2023 р., № 842 від 13.06.2024 р., Професійного стандарту «Практичний психолог закладу освіти», затвердженого наказом Мінекономіки № 2425 від 24.12.2020 р., Професійного стандарту «Практичний психолог (соціальна сфера)», затвердженого наказом Мінекономіки № 211 від 03.02.2021 р., освітньо-професійної програми «Психологія», навчального плану підготовки бакалаврів спеціальності 053 Психологія Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Укладачі робочої програми:

Валерій ПОЛІЩУК, доктор психологічних наук, професор кафедри педагогіки, психології, соціальної роботи та менеджменту

(підпис)

Юрій РЯБКО, викладач кафедри педагогіки, психології, соціальної роботи та менеджменту

(підпис)

ЗАТВЕРДЖЕНО

кафедрою педагогіки, психології, соціальної роботи та менеджменту
протокол від «27» серпня 2024 року № 1

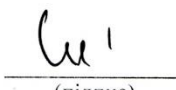
Завідувач кафедри Павло БІЛЧЕНКО, кандидат педагогічних наук, доцент

(підпис)

ЗАТВЕРДЖЕНО

вченою радою ННІ Педагогіки і психології
протокол від «28» серпня 2024 року № 7

Голова вченої ради ННІ Педагогіки і психології Андрій ШЕРУДИЛО, кандидат педагогічних наук, доцент

(підпис)

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньої програми Інга ПОЛІЛУЄВА, кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри педагогіки, психології, соціальної роботи та менеджменту

(підпис)

Пояснювальна записка

Виробнича психокорекційна і психоконсультативна практика, яку проходять здобувачі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, є логічним продовженням їх професійної підготовки, передбаченої ОПП «Психологія». Вона сприяє поглибленню, систематизації та узагальненню знань з ОК загального та професійного циклу навчального плану; сприяє формуванню практичних умінь проведення корекційної роботи як складової професійної діяльності, сприяє особистісному розвитку, а також спонукає здобувачів освіти до подальшої активності та самостійності в набутті професійних компетентностей.

Мета практики – підвищення рівня практичної складової професійної підготовки; удосконалення підходів до організації та здійснення діагностичних досліджень, а також підготовка до самостійної науково-дослідної діяльності; забезпечення можливостей для практичного використання діагностичних методик і технік обробки кількісних даних; формування вмінь складати психологічні висновки на практичній основі; освоєння навичок підготовки та реалізації корекційних і консультативних заходів; засвоєння знань щодо психотехнічних методів, психологічного супроводу осіб у закладах загальної середньої освіти, медичній сфері, а також у напрямках збереження й відновлення психічного здоров'я та психологічного добробуту; розвиток компетентностей у сфері просвітницької (психопрофілактичної) діяльності та дослідницької роботи; накопичення матеріалів для написання курсових робіт, визначених навчальною програмою.

Завдання практики:

- 1) поглибити теоретичні та практичні знання студентів у сфері діагностичної, корекційної і консультативної роботи;
- 2) сприяти формуванню індивідуального професійного стилю, власного підходу в плануванні і проведенні дослідницької та корекційної програм, консультативних занять;
- 3) формувати навички комплексного бачення психологічних проблем, їх детермінант;
- 4) розвивати практичні навички інтерпретації результатів дослідження, формулювання психологічних висновків та повідомлень за результатами проведеної роботи.

Основні навчальні компетентності як результат успішного проходження практики

Загальні компетентності (ЗК):

- ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК 3. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- ЗК 4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК 5. Здатність бути критичним і самокритичним.
- ЗК 6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- ЗК 7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК 8. Навички міжособистісної взаємодії.
- ЗК 12. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності;

Фахові компетентності (ФК)

- ФК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології
- ФК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.
- ФК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (зокрема, в контексті організації заходів раннього втручання).
- ФК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел
- ФК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний

інструментарій

ФК6. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження

ФК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формувати аргументовані висновки та рекомендації

ФК8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову, в т.ч. особам, які отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни).

ФК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту.

ФК 10. Здатність дотримуватися норм професійної етики

ФК11.Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

ФК12. Здатність до особистісної рефлексії в межах професійних компетенцій, розуміння динаміки міжособистісних стосунків та керування ними.

Програмні результати навчання(ПРН):

ПРН 1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання

ПРН 2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань

ПРН 3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

ПРН 4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

ПРН 5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги

ПРН 6. Формувати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження

ПРН 7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формувати аргументовані висновки

ПРН 8. Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефхівців.

ПРН 9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні з рішення щодо їх розв'язання (зокрема, щодо організації заходів раннього втручання).

ПРН 11.Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій (в т.ч. у роботі з особами, що отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни).

ПРН 13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

ПРН16.Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога

ПРН17.Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

ПРН 19.Здійснювати комплекс реабілітаційних заходів з відновлення психологічного здоров'я.

Місце проведення практики – установи та організації де працює психолог (ЗДО, ЗЗСО, заклади фахової передвищої освіти, соціально-психологічні служби для молоді, державні та приватні підприємства, установи та фірми, медичні установи, телефони довіри тощо).

Тривалість практики 6 тижні для студентів денної форми навчання; 2 тижні для

студентів заочної форми навчання (270 годин – 9 кредитів). Проводиться на IV курсі у першому семестрі, форма контролю *залік*.

Програма практики та її результати.

Цілісність процесу надання психологічної допомоги як особливого виду діяльності практичного психолога передбачає дотримання принципу єдності діагностики, корекції і консультації.

Специфічними особливостями діагностичної роботи з метою планування й визначення завдань корекційної роботи є:

- 1) діагностика має бути комплексною;
- 2) діагностика проблем здійснюється в контексті діагностики міжособистісних стосунків;
- 3) обов'язковим є психологічний анамнез;
- 4) діагностика як початковий етап корекції потребує дотримання принципу активності учасників дослідження;
- 5) діагностика і корекція здійснюються майже одночасно на всіх етапах роботи;
- 6) отримання інформації про особливості і проблеми розвитку особистості передбачає використання всього спектру емпіричних методів дослідження;
- 7) консультативна робота передбачає дотримання принципу індивідуального підходу.

Необхідно дотримуватися таких *етапів роботи*:

I. Діагностичний етап:

- 1) вивчення запиту;
- 2) первинне формулювання проблеми;
- 3) формулювання гіпотез стосовно психологічної проблеми;
- 4) комплексна психологічна діагностика; виокремлення чинників проблеми;
- 5) формулювання психологічного діагнозу з обов'язковим прогнозом наступного розвитку особистості за умови своєчасної корекції та її відсутності;
- 6) розробка загальної програми психологічної корекції.

II. Установчий етап:

- 1) формування адекватного ставлення клієнта до власної проблеми, психолога, методів його впливу;
- 2) можливе переформулювання запиту, мети корекції;
- 3) створення в особистості активної настанови на психокорекційну роботу;
- 4) формування мотивів самопізнання та самовдосконалення.

III. Корекційний етап. Реалізація корекційно-розвивальної програми.

IV. Оцінка ефективності психокорекції:

- 1) діагностика причинних факторів, які знаходяться в основі явищ, що підлягають корекції (повторна діагностика передбачає використання тих діагностичних методів, якими досліджувалися причинні фактори до і після проведення корекції);
- 2) суб'єктивний звіт.

V. Консультативний етап:

- 1) підготовчий етап;
- 2) протоколи консультативної роботи.

VI. Оцінка ефективності проведеної роботи.

Суб'єктивний звіт студента.

Підготувати програму дослідження, програму консультативної роботи та програму корекції за одним з пропонованих напрямків:

1. Дослідження емоційної регуляції у дітей дошкільного віку. Розробка і впровадження програми діагностики та корекційно-консультативної роботи з дітьми, які мають неврологічні прояви (тривожність, страхи, плаксивість, поганий сон, впертість, підвищена збудливість тощо).
2. Дослідження психологічних проблем першокласників з низькими показниками

готовності до навчання в школі. Розробка та впровадження програми діагностики та корекційно-консультативної роботи з першокласниками, які мають низькі показники готовності до навчання в школі.

3. Дослідження причин неуспішності. Розробка та впровадження програми корекційно-консультативної роботи з невстигаючими дітьми.

4. Дослідження конфліктів у групах. Розробка та впровадження програми корекційно-консультативної роботи, спрямованої на запобігання деструктивних конфліктів.

5. Дослідження професійного самовизначення старшокласників. Розробка та впровадження відповідної програми діагностики та корекційно-консультативної роботи.

6. Дослідження психічних пізнавальних процесів (на вибір: увага, сприймання, пам'ять, мислення, уява). Розробка і впровадження відповідної програми діагностики та корекційно-консультативної роботи.

Примітка: за згодою керівника практики студент може обирати тему дослідження, яка входить у сферу його дослідницьких інтересів.

Разом із самостійно обраними методами і відповідними їм методиками діагностики студент-практикант повинен використати методи спостереження та психологічної бесіди.

Підготовка дослідницької програми, протоколів досліджень, корекційної програми і консультативної роботи повинні відповідати загальноприйнятим методичним вимогам.

Звітні документи:

I. Щоденник, у якому відображена особистісна і професійна рефлексія діяльності студента, його труднощі, вагання, вдалі знахідки, питання, які потребують наступного вивчення, роздуми тощо.

II. Пакет звітних матеріалів:

1. Формулювання запиту (психологічна проблема).

2. Аналіз проблеми:

1) психологічний анамнез;

2) комплексне діагностичне вивчення проблеми;

3) психологічний діагноз;

4) детермінанти проблеми;

5) прогноз наступного розвитку.

3. Зміст психокорекційної роботи, де зазначені:

1) тема, мета і завдання;

2) тривалість програми;

3) кількість і категорія учасників;

4) обладнання;

5) план проведення із вказівкою особливостей підготовчого, основного, заключного етапів та орієнтовним часом, який відведено на виконання кожного виду роботи;

6) зміст корекційних занять.

4. Звіт про стан виконання психокорекційної програми.

5. Зміст консультативної роботи, де зазначені:

1) мета і завдання;

2) методи консультативного впливу;

3) організаційні моменти (кількість занять, їх тривалість, частота, залучення інших осіб з оточення клієнта).

Примітка: пам'ятати, що мета може змінюватися, а завдання поповнюватися (вказати в звіті).

6. Психолого-педагогічний висновок про результати проведеної роботи з оцінкою її ефективності.

7. Розроблений план консультативно-просвітницьких заходів з особами найближчого оточення клієнта (батьки, вчителі, вихователі) в контексті проблеми, що розв'язувалася.

Розподіл балів за окремими формами роботи (психокорекційна і психоконсультативна практика)

№	Форми роботи	Бали
1.	Щоденник.	10
2.	Програма дослідження.	10
3.	Звіт про проходження практики.	5
4.	Протоколи з інтерпретацією дослідницьких даних.	10
5.	Зміст та аналіз психокорекційної роботи.	15
6.	Зміст консультативної роботи.	15
7.	Діагностичні висновки з зазначенням детермінант дослідницької проблеми та прогнозом наступного розвитку.	10
8.	Розроблений план консультативно-просвітницьких заходів з особами найближчого оточення клієнта.	10
9.	Додатки (матеріали обстеження).	10
10.	Характеристика з місця проходження практики з рекомендованою оцінкою.	5

Якісні оцінювання

Оцінка ECTS	Сума балів за 100 бальною шкалою	Критерії
A	90-100	Проведення діагностичних обстежень з дотриманням морально-етичних принципів роботи психодіагнosta. Вільне володіння діагностичним інструментарієм. Грамотна побудова програми обстеження з урахуванням вікових, статевих, індивідуальних особливостей дитини та конкретних умов проведення діагностики. Комплексне бачення проблеми дослідження з позиції її теоретичного та практичного вивчення. Вільне оперування статистичними методами обробки даних у залежності від характеристики зібраної дослідницької інформації. Вміння інтерпретувати кількісну інформацію емпіричних досліджень, формулювати ґрунтовні діагностичні висновки. Здатність узагальнювати та інтегрувати отриману інформацію, формулювати діагностичні висновки прогностичного характеру. Вміння формулювати корекційно-консультативну програму, враховуючи кількісні та якісні характеристики визначених проблем, суб'єктивні та об'єктивні фактори впливу на особистість, її індивідуальні особливості (мотивацію, самосвідомість, особливості характеру, інтелект тощо).
B	82-89	Проведення діагностичних обстежень з дотриманням морально-етичних принципів роботи психодіагнosta. Достатній рівень володіння діагностичним інструментарієм. Грамотна побудова програми обстеження урахуванням вікових, статевих, індивідуальних особливостей дитини та конкретних умов проведення діагностики. Комплексне бачення проблеми дослідження з позиції її теоретичного та практичного вивчення. Достатній рівень оперування статистичними методами

		обробки даних у залежності від характеристики зібраної дослідницької інформації. Вміння інтерпретувати кількісну інформацію емпіричних досліджень, здатність формулювати об'єктивні діагностичні висновки. Здатність узагальнювати та інтегрувати отриману інформацію, формулювати діагностичні висновки прогностичного характеру. Вміння формулювати корекційно-консультативну програму, враховуючи кількісні та якісні характеристики визначених проблем, суб'єктивні та об'єктивні фактори впливу на особистість, її індивідуальні особливості (мотивацію, самосвідомість, особливості характеру, інтелект тощо).
C	74-81	Проведення діагностичних обстежень з дотриманням морально-етичних принципів роботи психодіагноста. Володіння діагностичним інструментарієм. Вміння формулювати програми обстеження урахуванням вікових, статевих, індивідуальних особливостей дитини та конкретних умов проведення діагностики. Комплексне бачення проблеми дослідження з позиції її теоретичного та практичного вивчення. Достатній рівень оперування статистичними методами обробки даних. Вміння інтерпретувати кількісну інформацію емпіричних досліджень, здатність формулювати діагностичні висновки. Здатність узагальнювати отриману інформацію, формулювати діагностичні висновки прогностичного характеру. Вміння формулювати корекційно-консультативну програму, враховуючи кількісні та якісні характеристики визначених проблем, суб'єктивні та об'єктивні фактори впливу на особистість, її індивідуальні особливості (мотивацію, самосвідомість, особливості характеру, інтелект тощо).
D	64-73	Проведення діагностичних обстежень з дотриманням морально-етичних принципів роботи психодіагноста. Орієнтація в діагностичному інструментарії. Помилки у побудові програми обстеження, недостатнє врахування вікових особливостей дитини та конкретних умов проведення діагностики. Поверхове бачення проблеми дослідження з позиції її теоретичного та практичного вивчення. Обмежене розуміння доцільності використання окремих груп методів статистичної обробки даних. Поверхове володіння процедурою їх проведення. Помилки в інтерпретації кількісної інформації емпіричних досліджень, неаргументованість діагностичних висновків, відсутність прогнозу. Поверхова за своєю структурою побудова корекційно-консультативної програми, без урахування кількісних та якісних характеристик визначених проблем.
E	60-63	Проведення діагностичних обстежень з дотриманням морально-етичних принципів роботи психодіагноста. Орієнтація в діагностичному інструментарії. Помилки в

		побудові програми обстеження, відсутність коректив, які враховували б вік дитини, та конкретних умов проведення діагностики. Поверхове бачення проблеми дослідження з позиції її теоретичного та практичного вивчення. Нездатність визначити доцільність використання окремих груп методів статистичної обробки даних. Поверхове володіння процедурою їх проведення. Помилки в інтерпретації кількісної інформації емпіричних досліджень, штучність діагностичних висновків, відсутність прогнозу. Помилки в побудові корекційно-консультативної програми, неврахування кількісних та якісних характеристик визначених проблем.
FX	35-59	У діагностичних обстеженнях не дотримувалися морально-етичні принципи роботи психодіагностів. Відсутня орієнтація в діагностичному інструментарії. Побудова програми обстеження не враховує вікових особливостей дитини та конкретних умов проведення діагностики. Відсутнє комплексне бачення проблеми дослідження з позиції її теоретичного та практичного вивчення. Поверхові уявлення про доцільність використання окремих груп методів статистичної обробки даних та процедуру їх проведення. Грубі помилки в інтерпретації кількісної інформації емпіричних досліджень, примітивізм формулювання висновків, відсутність прогнозу. Корекційно-консультативна програма є штучним поєднанням інформації без урахування кількісних та якісних характеристик визначених проблем. Фальсифікація дослідницької інформації.
F	1-34	У діагностичних обстеженнях не дотримувалися морально-етичні принципи роботи психодіагностів. Відсутня орієнтація в діагностичному інструментарії. Відсутня програма обстеження та корекції. Не володіє процедурою обробки кількісної дослідницької інформації. Примітивізм формулювання висновків. Плагіат. Фальсифікація дослідницької інформації.

У додаток до звіту входять: 1) методичні рекомендації до проведення психокорекції; 2) структура психокорекційної програми; 3) структура психокорекційного заняття; 4) протоколи консультативних занять.

Список рекомендованих джерел

Основна:

1. Андрушко Я.С. Основи психологічного тренінгу та психокорекція. Львів : Львівська політехніка, 2021. 236 с.
2. Андрушко Я.С. Психокорекція : навч.-метод. посіб. Львів : ЛьвДУВС, 2017. 212 с.
3. Дуткевич Т.В. Дитяча розвивально-корекційна психологія [текст] Модульний навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 304 с.

4. Зливков В., Ліпінська С., Лукомська С. Сучасні тренінгові технології: інтегративний підхід : навч. посіб. Київ : Лисенко М.М., 2020. 207 с
5. Панчук Н.П. Основи психокорекції особистості дитини: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2021.
6. Панчук Н.П. Психологічна діагностика професійної придатності фахівця: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: ПП «Медобори-2006», 2019. 130 с.
7. Кузікова С.Б. Основи психокорекції : навч. посіб. Київ : Академія, 2021. 336 с.
8. Кузікова С.Б. Теорія і практика вікової психокорекції : навч. посіб. Суми : Університетська книга, 2020. 304 с.
9. Мельничук О.Б. Основи психоконсультації та психокорекції. Київ : Каравела, 2019. 390 с.
10. Тат'янчиков А.О. Основи психокорекції : навч.-метод. реком. Одеса : Фенікс, 2021. 40 с.

Додаткова:

1. Берн Е. Вступ до психіатрії та психоаналізу. Просто про складне. Київ : Клуб Сімейного Дозвілля, 2022. 416 с.
2. Бикова А. Школярі «лінивої мами». Київ : Читака, 2018. 288 с.
3. Бикова А. Як подружити дітей з емоціями. Поради «Лінивої мами». Київ : Читака, 2018. 128 с.
4. Гарріс Н.Б. У глибокій прірві. Як позбутися наслідків дитячих травм. Київ : BookChef, 2021. 336 с.
5. Герман Дж. Психологічна травма та шлях до видужання. Львів : Видавництво Старого Лева, 2021. 424 с.
6. Гібсон Л.К. Вільні діти емоційно незрілих батьків. Як встановлювати кордони, активно діяти та проявляти себе у стосунках з емоційно незрілими людьми. Київ : Наш Формат, 2022. 248 с.
7. Гончарук Н.М. Теоретичні і методичні засади психологічного регулювання комунікації у підлітків із порушеннями інтелекту : моногр. Київ : Наша друкарня, 2021. 340 с.
8. Гоулман Д. Емоційний інтелект. Київ : Vivat, 2020. 512 с.
- а. Доулесс Дж. Іди туди, де страшно. І матимеш те, про що мрієш. Київ : BookChef, 2022. 320 с.
9. Дуткевич Т.В. Дитяча розвивально-корекційна психологія. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 304 с.
10. Основи науково-психологічних досліджень: навчально-методичний посібник для студ. вищ. навч. закл. за спец. "Психологія" / З. М. Адамська, І.П. Андрійчук, О.М. Воронкевич [та ін.]. Тернопіль: ТНПУ ім. В.Гнатюка, 2018. 207 с.
11. Яценко Т.С. Теорія і практика групової психокорекції: Активне соціальнопсихологічне навчання: Навч. посіб. Київ: Вища школа, 2004. 679 с.
12. Турніна О.Л. Методологія та методи психологічного дослідження: навчально-методичний посібник. Київ : ДП «Вид. дім «Персонал». 2018. 206 с.
13. Важинський, С. Е., Щербак, Т. І. (2016). Методика та організація наукових досліджень : Навч. посіб. Суми: СумДПУ імені А. С.Макаренка.